Testimoni i Memòria d'Armand Cardona Torrandell (1928-1995)

Teatralització de textos de l'artista

Direcció, Dramatúrgia i Escenografia: Núria Inglada
Actors: Dafnis Balduz i Sergi López
Col·laboració del Grup de Teatre l'Escotilló del Círcol Catòlic
3 de desembre de 2002 a 2/4 de 9 al Círcol Catòlic de Vilanova i la Geltrú - Presentació de la Comissió

(L'escenari tot ple de llibres per terra i damunt d'una cadira, una taula amb ampolla, altres estris i fum de tabac)

Sobre cartró recuperat que penjava del sostre a mode de pancarta, el Sergi va escriure amb esprai:

Si m'expresso és per necessitat.

D: Durant el meu sojorn a París passejo pel Louvre gairebé sense mirar les obres, per desintoxicar-me de la quantitat d'escombraries que ha penetrat dins els meus ulls al llarg dels quilometres de parets de galeries, des del boulevard Hausman a Montparnasse. Els matins me'ls passo a les llibreries. Prenc allí contacte amb tot allò que del surrealisme ignoro, que és molt. Reacciono contra la part obscura del surrealisme. Prefereixo Nerval a Leautrémont, Rimbaud a Sade. Els exclaustrats, els rebels, els lliures fins al suïcidi, no pas els enclaustrats, els autocomplaents de la tortura, o els que es complauen torturant o amb la tortura dels altres.

S: Més tard, el coneixement directe de la psicoanàlisis serà una altra etapa fonamental per a mi. Ja no oferiré la vella resistència a tot allò que és nocturn i morbós. Entendré la salut com una entelèquia. La salut mental com una natura domesticada i reprimida. Perdré el mateix espai de sol que guanyaré de porció de nit. Però sabré que cal assumir la nit, el subconscient. Que a nivell moral, el bé i el mal

potenciats poden convergir positivament.

D: La vida ens motllura a cops de puny. Entre els qui ens en donen, els que donem, i els que ens en donem, així resulta.
Això de néixer pintor seria quelcom similar a néixer afàsic o boig. I allò de declarar-se autodidacte, a més de quedar molt lleig, com diria el nostre amic Sueiro, és per a partir-se de riure.
Jo no he tingut necessitat de l'escola de pintura per ser pintor, en canvi, he tingut necessitat de la vida o dels llibres per pintar. Els llibres i sobretot els carrers, plens d'amics i enemics.

S: Quina supèrbia, la de l'individu capaç de declarar-se autodidacte amb la quantitat d'imatges que ens cauen constantment al damunt.

D: Autodidacte és una paraula tan lletja com catedràtic.

S: Per mi, les escoles d'art són força innecessàries. Valdria més que el pintor estudiés humanitats, que fos culte. El que s'aprèn a les escoles d'art és tot just un estil i per a mi la voluntat d'estil és com un suïcidi, una autoimmolació.
Jo sempre he estat enemic de tenir taller o estudi. Sempre he necessitat treballar a casa, entre els meus llibres i el meu entorn més pròxim, amb una persona viva al darrera: sigui la meva mare, una amiga, o qui sigui. No podré entendre mai aquests pintors que van a treballar al seu estudi de nou a dotze i de quatre a set. És molt possible que no siguin feliços. Cauen en una rutina que per a mi nega la creativitat.

D: Maties, el pintor, una narració d'Albert Camus. Exposa la vida d'un pintor que es casa i enceta una vida de relacions amb la família, els amics, els coneguts. Aquesta vida de relacions el va envaint a poc a poc . El pintor deixa de tenir prou espai i prou temps per poder pintar i comunicar-se a través de la seva pintura. La proliferació de converses banals li barra el pas cap a la seva pintura. Aleshores endega un taller a la planta superior de la casa i hi treballa, encara que , a la planta baixa, hi continua imperant el brogit. Fins que un dia no baixa del taller. El pugen a buscar i el troben mort davant d'una tela en blanc, a la qual només ha escrit dues coses:

S: " *Solitaire, solidaire* "

D: Volia expressar que per poder-se comunicar, per poder ser solidari, havia de ser solitari.
S: Hi ha dues menes de solitud. La solitud que constitueix una condemna, un element que et destrueix. I una altra que constitueix una cosa enriquidora, allò que jo anomeno un luxe com si t'abriguessin en una cova càlida on se't fa possible pensar i discórrer. Hi ha una solitud destructiva i una altra de constructiva.

Moltes vegades ens sentim joiosament sols i moltes vegades ens sentim desamparadament sols. D'altres vegades ens sentim joiosament acompanyats, perquè no dir-ho? El risc d'aquesta companyia que estimem profundament és que esdevingui una solitud compartida. Això és tremendament destructiu i molt freqüent , molt estès. Per exemple, als matrimonis habituals. La comunicació sempre és molt difícil.

D: La majoria de monòlegs interns estan clarament dirigits a una segona persona. L' únic monòleg autèntic és el de la persona que parla tota sola pel carrer, tots els altres són diàlegs.

S: El meu amic Josep Maria Nunes em va preguntar un dia "Què és la teva obra per a tu?" Li vaig contestar que la meva obra era la bava platejada d'un cargol enfilant-se per una paret. Jo sóc el cargol! La resta és allò que queda a la paret, una excrescència. Tens raó quan dius que el més important és com realitzem la nostra vida, com estimem la nostra vida, la qual cosa no vol dir conservar-la avarament, sinó donar-s'hi plenament. D'aquesta manera potser arribarem a inquietar positivament la vida absurda i plàcida de tants amics. Continuo pensant en el cargol que s'enfila lentament i va platejant el mur amb la seva pròpia bava.

D: L'obra artística constitueix tot just la punta que emergeix de tot l'iceberg. La resta són les vivències, la memòria. En el fons, no som res més que memòria. La principal forma d'anorreament de l'individu és l'amnèsia, aquí perd completament la identitat. Allò que jo puc expressar en una tela, en un paper, en un tros de fusta, és abans que res voluntat de memòria. Vull reconstruir la memòria, recuperar la memòria, lluitar contra l'oblit, abraçar tot allò que hem estimat, o tot allò que hem odiat, com a acte de rebuig.

S: L'únic consell que jo et donaria seria que pintessis quan en tinguessis la necessitat vital.

D: Mira, al capdavall, el futur ens arriba a cops de present. És l'única manera nostra de realitzar el futur, a condició que el realitzem a cops de present. Si pensem que estem fent cops enlluernadors de futur, l'hem vessada.

S: Hi vaig anar a parar d'una manera especial al món del teatre. L'any 1952 van convocar uns exàmens d'ingrés a l'Escola de Periodisme, que es trobava als locals de l'Ateneu Barcelonès. Al mateix temps convocaven uns exàmens d'ingrés als mateixos locals per a l'Institut del Teatre. Van produir-se primer aquests de l'Institut del Teatre, m'hi vaig presentar i vaig aprovar. El meu " *impasse* " entre literatura i pintura es va resoldre casualment i fins ara en favor de la plàstica. Si s'haguessin realitzat primer els exàmens d'ingrés a l'Escola de Periodisme, és possible que m'hauria decantat cap a la ploma.

S: El que vull subratllar és la força que poden tenir la improvisació i l'atzar. Com que n'estic absolutament convençut, defenso que el pintor es fa pintant.

(Lectura alternativa de les següents frases extretes a l'atzar d'un barret de copa o caixa de cartró)

La vida està feta de sensibilitat i del seu contrari, la crueltat, que és una forma recargolada de sensibilitat.

Pintar em fa lliure perquè és un acte suprem de llibertat, un deslllorigador, una activitat que em condueix a un estrany estat d'exaltació sense necessitat de drogues, i tot seguit a una relaxació total.

Resulta un recompensa evident.

L'artista ha de ser transgressor i immoral. Immoral en relació a la moral establerta, als criteris morals imposats per la societat.

En aquest sentit, és molt més vivificant l'acte immoral.

Estic fora de la societat, jo em sento un blasfem, un boig.

Jo sóc pintor perquè m'ha donat la gana.

Potser el Mediterrani descobreix en comptes d'inventar.

El dia que trobem la felicitat en l'ordre, és tot just la vigília del dia que sortirem propulsats cap a la transgressió.

Jo sóc poc racionalista, perquè pensant d'una forma racional, quasi només cabria l'actitud del suïcidi o de la fugida. ...trobo la bogeria exacta que cal per convertir els monstres en àngels amorosos.

D: Aquell qui no és curiós, pot ser un perfecte imbècil. La persona més sensible és la que té més capacitat de sorpresa, la que pot descobrir tota una finestra d'infinit en una cosa petitona.

S: I ara, des d'aquí, des d'aquestes " *misères* ", mes " *dessins* ", canto la meva soledat, comunió profunda, pregona amb la solitud dels altres, canto la boja tristor, la dolça alegria de les parelles d'amants presoners d'amor desesperat, canto les multituds enfollides per antigues injustícies encara perdurables, éssers esclavitzats sota el pes de les cadenes o sota l'afalac del consum que el porta pel camí d'una miserable alienació. Camins de murs blanquejats com a sepulcres; blanquejats pels eslògans que els confonen i els menen a la mort moral i física, amb automatitzades escales en els supermercats-abocadors, a on s'administra la carronya programada per part d'aquells que esdevenen usurpadors del poder.

I el déu de la velocitat presideix les autopistes, a on les creus votives han estat suprimides tot convertint-les en ferro vell. I el déu de la pressa contempla immutable la descomposició dels **cossos-màquina**, de les **màquines-cos**, que a la primavera ens insulta dolçament amb un esclat de flors. I el déu de la mercantil concupiscència pica l'ullet des dels semàfors i des dels rètols lluminosos que esbomben superflus objectes homicides de la nostra llibertat.

D: I, ara i aquí, canto la mort d'un fedaí a mans dels seus germans corromputs; canto el petit vietnamita defensor de la dignitat humana, enfonsat en el fang dels seus arrossars, vencedor de la despietada màquina de la més colossal potència de la Història; canto la ferma i humil enteresa del camperol castellà que espera aquesta entendridora primavera, que, com va dir Machado, triga com triguen tantes coses en la nostra Sefarad. I aquest cant és el tema, el contingut. I la música d'aquest cant encara està pendent de fer, és inaudible, fins i tot per al seu autor, que l'ha de passar al pentagrama. I el pentagrama és en la tela, en el cartró, en la fusta. I les fugitives notes que lluito per haver són en els colors, en la línia, en la matèria, en el pinzell i en les meves mans, en els meus nervis, en la meva sang. Viuen en la meva sang. Viuen de la meva sang. I aquestes notes cristal·litzen en, damunt, al voltant del tema, com en la branca de Salzburg de la qual ens parla Stendhal, per a fer comprensible el misteri amorós. I aquestes notes, tot cristal·litzant, esdevenen signe; comunicació, per tant.

Epíleg:

D: No m'interessa fer res que sigui nou, sinó que sigui present.

S: Em limito al meu propi registre, al marge de mòduls i cibernètiques.

D: Valoro Mondrian per la seva importància cultural, però no forma part del meu registre.

S: Ni Mestres Cabanes, ni Douglas Craig serien del meu registre en la mesura que són escenògrafs de raça, gran creadors d'espais escènics.

D: La meva aportació escenogràfica ha estat molt més accidental.

S: Jo he viscut enamorat del teatre i me l'he endut al llit.

D: Però ha estat una aventura fortuïta, un claríssim adulteri.

S: Oi que queda clar? Sóc un pintor que he col·laborat amb el teatre, " *e basta* ".